

dr hab. Laura Kluwak – Sobolewska, prof. AM

Poznań, dn. 11. 08. 2019 r.

dziedzina: sztuki muzyczne

dyscyplina: instrumentalistyka

Akademia Muzyczna im. I. J. Paderewskiego

w Poznaniu

Recenzja pracy doktorskiej

Zlecniodawca

Rada Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu, na podstawie art. 11 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (tekst jednolity Dz. Ust. 2016 poz. 882 ze zmianami). Pismo Dziekana Wydziału Instrumentalnego dr hab. Piotra Rojka, prof. nadzw., z dn. 08.05.2019 r., informujące mnie o powołaniu na Recenzenta w przewodzie doktorskim mgr Moniki Kruk.

Dotyczy

Uchwały Rady Wydziału Instrumentalnego w sprawie wszczęcia na wniosek mgr Moniki Kruk przewodu na stopień doktora sztuki muzycznej w dziedzinie sztuki muzycznej, w dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka. Uchwały Rady Wydziału z dn. 30.04.2019 r. w sprawie wyznaczenia recenzentów.

Kandydatka przedstawiła Radzie Wydziału prawidłowo przygotowaną dokumentację zgodnie z paragrafem 1 ust. 1-2 Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 26 września 2016 roku w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności

w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora (Dz. U. Z 2016 r., poz. 1586 ze zmianami).

Jako wyznaczonemu przez Radę Wydziału Recenzentowi pracy doktorskiej mgr Moniki Kruk, przekazano mi do recenzji pracę jej autorstwa pt. „Muzyka kameralna Richarda Straussa w kontekście nowych trendów ówczesnej epoki, a atrakcyjność wykonawcza w XXI w.”

Praca została napisana pod kierunkiem prof. dr hab. Magdaleny Blum z Akademii Muzycznej im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu.

Otrzymałam:

- Dzieło artystyczne zarejestrowane na dwóch nośnikach CD
 - Pracę pisemną w formie papierowej
 - Dokumentację dorobku artystycznego Doktorantki
 - Dokumentację Rady Wydziału Instrumentalnego AM we Wrocławiu
- z dn. 30.04.2019 r.

Podstawowe dane o kandydatce

Pani mgr Monika Kruk jest absolwentką Akademii Muzycznej im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu. Otrzymała dyplom w zakresie w dwóch specjalności: gry na fortepianie, w klasie dr Michała Szczepańskiego, a także w klasie kameralistyki prof. Magdaleny Blum. Swoje wykształcenie kontynuowała w Międzywydziałowym Poddyplomowym Studium Pieśni w Warszawie, pracując pod kierunkiem prof. Katarzyny Jankowskiej-Borzykowskiej, prof. Krystyny Borucińskiej i prof. Mai Nosowskiej. Sprofilowane wykształcenie, ciągle poszerzane poprzez udział w kursach mistrzowskich i warsztatach dla pianistów kameralistów oraz w zakresie wokalnego *couching'u* czyni z niej cenionego pedagoga wrocławskiej Akademii Muzycznej – obecnie zatrudniona jest jako pianista na wydziałach Wokalnym oraz Instrumentalnym (klasa fletu). Jako pianista-kameralista pracuje także na Wydziale Wokalnym w Państwowej Szkole Muzycznej im. R. Bukowskiego we Wrocławiu. Ze współpracy tej wynika szereg sukcesów pianistki: dotyczą one zarówno kształconych przez nią studentów i uczniów, jak i jej samej, jako kameralistki. W danych zawartych w cv

oraz dokumentacji działalności Doktorantki widać znaczący dorobek. Jest laureatką długiej listy nagród dla najlepszego pianisty w krajowych i międzynarodowych konkursach muzycznych: wokalnych, czy też w kategorii zespołów kameralnych (sukcesy w duetach fletowych z Kaliną Majewską i Aleksandrą Janowską). Prowadzi szeroką działalność koncertową w Polsce oraz za granicą (warto tu wymienić choćby włoskie tournée – wynikające z otrzymania I nagrody w konkursie 12th International Padova Music Competition). W swoim dorobku ma również nagranie płytowe dla wytwórni DUX (dziecięce koncerty skrzypcowe; z Andrzejem Ładomirskim) oraz nagranie dla Czeskiego Radia Vltava (z barytonem Łukaszem Filończykiem, z którym zdobyła również szereg konkursowych laurów). Ponad sto udokumentowanych koncertów daje obraz pianistki wszechstronnej, zaangażowanej, pełnej twórczej pasji oraz cenionej za swoje kompetencje.

Ocena pracy doktorskiej

Praca doktorska mgr Moniki Kruk zatytułowana „Muzyka kameralna Richarda Straussa w kontekście nowych trendów ówczesnej epoki, a atrakcyjność wykonawcza w XXI w.”, składa się z dzieła artystycznego w formie nagrania (dwie płyty CD) oraz dysertacji doktorskiej pisemnej. Praca została przygotowana pod kierunkiem prof. dr hab. Magdaleny Blum, z Akademii Muzycznej im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu.

Dzieło artystyczne, zarejestrowane na dwóch płytach CD, zawiera dzieła muzyki kameralnej Richarda Straussa.

Część I :

Klavierquartett c-moll op. 13

I *Allegro*

II *Scherzo. Presto*

III *Andante*

IV *Finale. Vivace*

Wykonawcy:

Michał Marcol – skrzypce

Maciej Ratajczak – altówka

Krzysztof Karpeta – wiolonczela

Monika Kruk – fortepian

Część II :

Sonate Es-dur op. 18 für Violine und Klavier

I *Allegro*

II *Andante cantabile*

III *Finale. Andante*

Wykonawcy:

Jarosław Pietrzak- skrzypce

Monika Kruk - fortepian

Fünf kleine Lieder op. 69

Der Stern op. 69 nr 1

Der Pokal op. 69 nr 2

Einerlei op. 69 nr 3

Waldesfahrt op. 69 nr 4

Schlechtes Wetter op. 69 nr 5

Wykonawcy:

Aleksandra Kubas-Kruk – sopran

Monika Kruk – fortepian

Realizator nagrania: Bartłomiej Kruk

Obszerne dzieło artystyczne - nagranie utworów Richarda Straussa, reprezentatywnych zarówno dla gatunków muzyki kameralnej instrumentalnej, jak i wokalne, ukazuje niezwykle szerokie spektrum możliwości wykonawczych pianistki. Prezentuje zarówno jej kameralistyczną współpracę z instrumentalistami w kwartecie fortepianowym, muzyczne partnerstwo w sonacie na skrzypce i fortepian, jak i współtworzenie w obszarze liryki wokalne, w duecie ze znakomitą śpiewaczką Aleksandrą Kubas-Kruk. Obu płyt wysłuchałam z dużą przyjemnością. Niewątpliwie, zarejestrowane na nich utwory stanowią duże wyzwanie wykonawcze, zarówno od strony technicznej - wymagają znakomitego warsztatu pianistycznego - jak i w wymiarze artystycznej kreacji.

Klavierquartett c-moll op. 13 to dzieło czteroczęściowe, w którym fortepian wspólnie z instrumentami smyczkowymi współtworzy epicką narrację. Dzieło to wymaga pianistki w Brahmsowskim stylu, gry szlachetnej, fraz prowadzonych "szerokim gestem" i zróżnicowaną paletą barw. Wszystkie te walory cechują grę Doktorantki - jawi się ona jako artystka o sprecyzowanej wizji interpretacyjnej, jej gra daje słuchaczowi poczucie pewności: jest brawurowa i wirtuozowska, a jednocześnie emanuje ciepłym i pięknym dźwiękiem. W części I Kwartetu *Allegro* wszyscy muzycy doskonale współpracują ze sobą. Interakcje między instrumentami są czytelne, a narracja spójna i wspólna. Chwilami jedynie miałam wątpliwość, dotyczącą proporcji dźwiękowych pomiędzy instrumentami smyczkowymi a fortepianem, wynikających raczej z realizacji dźwiękowej nagrania. Fortepian wydawał mi się nieco „wycofany” czy „zawoalowany” w stosunku do smyczków (np. w momencie „przejęcia” pierwszego tematu). Być może to kwestia sprzętu odtwarzającego, co ciekawe, dyskomfort dotyczył jedynie części pierwszej, w kolejnych częściach Kwartetu proporcje nie budzą moich zastrzeżeń. Tym samym interpretacja dzieła również dalej jawi się jako czytelna i pełna rodzaju „siły”, charakterystycznej dla słyszalnego w Kwartecie Brahmsowskiego ducha kompozycji. *Scherzo* w wykonaniu artystów należy raczej do mocniejszych, eksponuje dramatyzm kompozycji. Przepięknie zagrana część trzecia sprawia, iż słucha się jej z najwyższą przyjemnością. Zwłaszcza gra pianistki wprowadza piękną narrację, pełną spokoju i ukojenia, szlachetną, a miejscami wręcz poruszającą w rodzaju dźwięku, inspirującą we współtworzeniu tkanki dźwiękowej *Andante*. Całości dopełnia ostatnia część Kwartetu *Finale. Vivace*. Pianistka potwierdza tu swoje umiejętności wirtuozowskie, zaś całość stanowi odpowiednie zwińczenie czteroczęściowej kompozycji Straussa.

Wykonana wspólnie ze skrzypkiem Jarosławem Pietrzakiem *Sonata Es-dur* na skrzypce i fortepian R. Straussa, zaprezentowana na drugiej płycie CD, potwierdza pianistyczny warsztat Doktorantki. Jej gra, nawet w miejscach wyjątkowo trudnych technicznie nie zdradza wysiłku, jest pewna i pełna swobody. Również kameralna współpraca ze skrzypkiem jest właściwa. Mam wrażenie, że wysłuchanie wykonania artystów na żywo zyskaloby jeszcze w odbiorze, głównie w sferze „stopliwości” brzmień, zwłaszcza drobnych motywów, spletających się we wspólnej narracji. Na wyróżnienie zasługuje liryczna część *Andante cantabile*, w której oboje wykonawcy tworzą sugestywną atmosferę, pełną wytchnienia i prostoty.

Dzielo artystyczne przedstawione przez Doktorantkę wieńczy cykl *Fünf kleine Lieder* op. 69 R. Straussa. Pięć obrazów, stworzonych wspólnie ze śpiewaczką, świetnie ukazuje poetykę pieśni Straussa, bogactwo ich kolorów i nastrojów. Uroda głosu Aleksandry Kubas-Kruk w połączeniu z pięknym dźwiękiem, cechującym grę pianistki, niosą ze sobą interpretacje pełne wdzięku i zgodne z stylem wykonawstwa pieśni kompozytora. Bezpretensjonalne i nasycone blaskiem wykonanie pieśni *Der Stern*, pełna uniesienia pieśń *Der Pokal*, przepelniona szlachetną prostotą pieśń *Einerlei*, prowadzą do dwóch ostatnich pieśni cyklu. *Waldesfahrt* zwraca uwagę znakomitą kolorystyką, rodzajem dźwięku i artykulacji partii fortepianu w „scenie” leśnych duchów. Obie artystki w sugestywny sposób „malują” obrazy, połączenie deklamacji i barwy głosu z barwami dźwięku w fortepianie daje pierwszorzędną efekt interpretacyjny. Również ostatnia pieśń cyklu, będąca zarazem ostatnim utworem na płycie, *Schlechtes Wetter*, ukazuje sugestywny obraz, zgodny z opowieścią tekstu literackiego pieśni, a jednocześnie pełną rozmachu narrację walca, wykorzystanego przez Straussa w drugiej części utworu.

W opisie płyt CD nie natrafiłam na informację o czasie trwania kolejnych utworów, jak i danych dotyczących miejsca i daty realizacji nagrania. Nie stanowi to jednak o istocie dzieła. Na uznanie zasługuje zarejestrowanie tak obszernego i wymagającego repertuaru dzieł reprezentatywnych dla kameralistyki Richarda Straussa. Wykonanie ukazuje Doktorantkę jako wysokiej klasy pianistkę oraz artystkę o dużej wrażliwości i wyobraźni twórczej.

Dzielo artystyczne przedstawione w ramach pracy doktorskiej oceniam zatem pozytywnie.

Część pisemna pracy doktorskiej w swoim założeniu skupia się na twórczości kameralnej Richarda Straussa, w kontekście trendów epoki końca XIX i początku XX w. Opis wybranych utworów, stanowiących dzieło artystyczne (zawarty w *rozdziałach piątym, szóstym i dziewiątym* pracy), przedstawiony jest w świetle rozważań, dotyczących miejsca kameralistyki w całokształcie twórczości Straussa, a także jej atrakcyjności wykonawczej w XXI w. Autorka stara się odpowiedzieć na pytanie, jaka jest przyczyna stosunkowo małej popularności jego kameralnych dzieł. Praca jest również próbą przedstawienia fenomenu Straussa jako kompozytora, w kontekście dokonań twórców jemu współczesnych. Autorka wykorzystuje bogatą bibliografię, w dużej części obcojęzyczną. Cytuje materiały źródłowe we własnym tłumaczeniu, co stanowi o dużej wartości prowadzonych studiów i rozważań nad tematem.

Pierwsze rozdziały pracy koncentrują się na przedstawieniu kulturowego tła epoki, a także rysu biograficznego kompozytora. Ciekawy jest *rozdział trzeci* pracy, traktujący o wpływach i inspiracjach w twórczości Straussa, przywołujący koncepcję Heinera Wajemanna, opartą na źródłowych tekstach kompozytora. Kolejne podrozdziały przedstawiają również ewolucję muzycznych upodobań mistrza, w odniesieniu do kompozytorów żyjących przed nim lub jemu współczesnych. Ten fragment analizy zawiera szereg ciekawych informacji, opartych na znajomości literatury poświęconej kompozytorowi. Świadczy to o wnikliwym zbadaniu tematu przez Autorkę pracy.

W kolejnym rozdziale następuje próba wysnucia wniosków związanych z miejscem twórczości Straussa w świetle idei modernizmu i twórców współczesnej mu drugiej szkoły wiedeńskiej: Schönberga, Berga i Weberna. Podrozdział, który skupia się na ideach kompozytorskich wyżej wymienionych, potraktowany jest dość szeroko, zawiera również analizy oraz omówienie wybranych dzieł kompozytorów.

Rozdziały, w których autorka zajmuje się opisem wybranych dzieł kameralnych, zawierają celne spostrzeżenia i stwierdzenia, odnoszące się do konstrukcji utworów, analogii z innymi dziełami kompozytora, jak również z zakresu wykonawstwa. Osobną cenną częścią pracy jest *rozdział ósmy*, traktujący wnikliwie o twórczości pieśniarskiej Straussa. Również analiza pieśni przeprowadzona jest prawidłowo, ukazuje logikę kompozycji w przełożeniu na efekt interpretacyjny. Pojawia się też kilka określeń czy sugestii wykonawczych, które znajdują

wyraźne odzwierciedlenie w grze pianistki. Z pewnością byłoby cenne i interesujące, gdyby Autorka rozszerzyła ów osobisty aspekt wykonawstwa.

Szereg celnych konkluzji zawiera *rozdział dziewiąty* pracy, odnoszący się do miejsca muzyki R. Straussa w XXI w. W rozdziale ostatnim, nawiązującym do postawionej w tytule pracy kwestii atrakcyjności wykonawczej muzyki kameralnej Straussa, pomieszczono zbiór refleksji, popartych spostrzeżeniami znawców tematu. *Zakończenie* pracy zawiera wnioski i osobiste podsumowanie zagadnienia badanego przez Autorkę.

Szeroko przedstawiony kontekst, jak również omówienie wykonanych w dziele artystycznym utworów, świadczą o zaangażowaniu Autorki w studia dotyczące postaci Richarda Straussa oraz jego twórczości kameralnej na tle całej spuścizny kompozytora. W toku narracji pracy pojawiają się niezręczności stylistyczne, które powodują niekiedy trudności w prawidłowym odczytaniu logiki wywodu, czy formułowanych wniosków. Dopracowanie na poziomie stylistycznego detalu podniosłoby jeszcze wartość tejże pracy pisemnej.

Konkluzja

Niewątpliwie, dzieło artystyczne Doktorantki wraz z opisem stanowią cenne i obszerne studium, poświęcone sylwetce Richarda Straussa i jego twórczości, ze szczególnym uwzględnieniem rzadziej wykonywanych dzieł kameralnych. Całość poparta jest znajomością literatury związanej z kompozytorem i z epoką, w której przyszło mu żyć i tworzyć. Widać starania i mocne zaangażowanie Autorki w istotnym dla niej obszarze zainteresowań. W moim przekonaniu, Doktorantka jako znakomita pianistka, będzie cenioną interpretatorką dzieł Richarda Straussa w swojej artystycznej działalności.

Całość pracy doktorskiej Pani mgr Moniki Kruk oceniam pozytywnie i przyjmuję.

dr hab. Laura Kluwak Sobolewska, prof. AM